

THEODORE ZELDIN

SLAPTIEJI GYVENIMO
DŽIAUGSMAI

Kaip naujai pažvelgti į praeitį ir ateitį?

Iš anglų kalbos vertė

Ona Daukšienė

Sofoklis

Vilnius, 2019

Skiriu Deirdre Wilson

Turinys

Pratarmė / 9

1. Kokia yra didžioji mūsų laikų avantiūra? / 13
2. Ką reiškia iššvaistyti gyvenimą? / 27
3. Kaip žmonėms atsikratyti iliuzijų apie save? / 38
4. Kokių yra maišto alternatyvų? / 52
5. Ką vargšai galėtų papasakoti turtuoliams? / 63
6. Ką turtuoliai galėtų papasakoti vargšams? / 73
7. Kiek yra savizudybės būdų? / 87
8. Kaip netikinčiam suprasti tikintįjį? / 98
9. Argi religija gali keistis? / 108
10. Kaip įveikti išankstines nuomones? / 122
11. Kaip dar galima mąstyti apie ateitį, nesistengiant jos nuspėti ir nebūgštaujant? / 138
12. Ar pašaipa yra veiksmingiausia nesmurtinio protesto forma? / 148
13. Kaip išsiugdyti humoro jausmą? / 159
14. Kas žmonėms trukdo savo šalyje jaustis kaip namie? / 171
15. Kiek valstybių vienu metu gali mylėti žmogus? / 184
16. Kodėl tiek daug žmonių jaučiasi nevertinami, nemylimi ir tik pusiau gyvi? / 196
17. Kaip naujai galėtų vieni į kitus pažvelgti vyrai ir moterys? / 208

18. Kas gali atsverti artimų sielų stygių? / 219
19. Ar įmanoma kitokia seksualinė revoliucija? / 232
20. Ko dar, be saviraiškos, gali siekti menininkai? / 248
21. Kas yra įdomiau už lyderystę? / 260
22. Ar verta taip sunkiai dirbti? / 276
23. Ar yra smagesnių būdų pelnytis duoną? / 289
24. Ką dar galima veikti viešbutyje? / 300
25. Ko dar galėtų vyresniųjų paprašyti jaunuoliai? / 316
26. Ar, kad nesentum, pakanka likti širdyje jaunam? / 327
27. Ką žinoti verta? / 339
28. Ką reiškia būti gyvam? / 350
- Kur rasti protui peno? / 362
- Rodyklė / 364

Pratarmė

KOVOKITE UŽ SAVO TEISES! Protestuokite! Nepaisykite kaplink vykstančių baisių dalykų, linksminkitės, būkite laimingi! Sunkiai dirbkite, daug uždirbkite, siekite valdžios! Slėpkite raukšles! Ar nuo gyvenimo žiaurybių gintis galime vien tokiais ir panašiais ginklais? Nuo tada, kai buvo išrasti šie senoviniai gynybos įrankiai, žmonija pasikeitė. Dabar žinome daugiau negu bet kada, esame išgyvenę daugiau nusivylimų negu pajėgiame prisiminti. Dabar esame laisvi atsikratyti priklausomybės nuo iškreiptų idealų, kitados, regis, spinduliavusių vien grožį ir viltį. Todėl išsiruošiau ieškoti kitų – paslėptų, neišsakytų, pamirštų idealų, į žmonijos patirties istoriją žvelgdamas asmeniniu požiūriu.

Kiekvieno iš mano knygos skyrių pradžioje skamba vis kitos epochos ir civilizacijos asmens balsas. Tie žmonės turėjo daryti itin svarbius sprendimus, su kuriais kiekvienam tenka susidurti, ir jų atsakas buvo paremtas asmeninės patirties istorija. Dėl to mane traukia šnekėtis ir klausti, kokių kitokių atsakymų būtų įmanoma rasti šiandien, kokios galimybės buvo praleistos praeityje ir kokios nuo tada atsivėrė. Šios knygos veikėjai nėra sektini herojai. Iš dalies juos rinkausi dėl jų paliktų itin nuoširdžių asmeninių liudijimų, leidžiančių manyti, jog kartais galima daugiau sužinoti apie mirusiuosius (kai atskleidžiamos jų

paslaptys) negu apie gyvuosius, taip besistengiančius nuslėpti savašias. Be to, jie mane įkvėpė leisti naujomis kryptimis ieškoti, kaip dar būna gyvenime, sužinoti apie tai, ko galbūt nepastebėjau, ir mokyti atskirti, kokie žmonės yra iš tikrųjų, nesvarbu, kokiomis etiketėmis apsilipina. Istorija ne vien fiksuoja, kas ir kodėl įvyko, bet visų pirma kursto vaizduotę.

Iš pradžių tyrinėju neišmėgintus sprendimus, kuriuos žmonės renkasi jausdamiesi bejėgiai ar atskirti, o gal nevertinami taip, kaip nusipelno, arba nusivylę jiems netinkančia civilizacijos tvarka. Tiriu apleistus takus, vedančius per pinigų, prietarų, apsimetimo ir nesupratimo suręstas sienas, dėmesį telkiu į tai, kas vyksta susitikus dviem nepažįstamiesiems, plečiu poros sampratą, į ją įtraukdamas ne vien įsimylinčius ar nebemylinčius arba kartu gyvenančius žmones, bet ir „vienminčių poras“, susidarancias nepriklausomai nuo fizinės sąjungos, laiko ar vietos. Smalsumas gali sukelti tokį pat galingą ir nuolatinį troškimą, kaip kūno geismas. Idėjos gali sujungti ilgalaikiais saitais, tegu ir paremtais iliuzijomis dėl savęs ir kitų (1–7 skyriai).

Toliau susitinku su žmonėmis kaip didžiulių grupių, tautų ar religijų, atstovais (8–16 skyriai). Kuo gilyn leidžiuosi į šių grupių istoriją, tuo labiau jos pasirodo anaipol nebe tokios, kokios buvo pradžioje, ir vis geriau suprantu, kad kiekvieną jų supančios tariamai grėsmingos užtvaros ne tokios jau tvirtos, kaip atrodo. Daugybė abejonių slepiasi už metaforų, kurias jos vartoja norėdamos išsiskirti, ir šūkių, dangstančių vidinius konfliktus ar atitraukiančių nuo atsižadėtų idealų. Ar žmonės būtinai turi užmiršti, kad dairydami atgal patys apgailestauja dėl smurto, į kurį juos pastūmėjo aistringa ištikimybė? Kodėl taip malonu juoktis iš žmonių kvailysčių, bet tiek mažai tepasiekta, kad joms būtų užkirstas kelias? Vyrų ir moterų santykių istorijoje

(17–19 skyriai) randu nuorodų, kaip būtų galima pamažu išgyvendinti bukinančius įpročius.

Tada susiduriu su didžiąja mįsle: kodėl tokią milžinišką savo budraus laiko dalį tiek daug žmonių skiria nuobodžiam, bergždžiam, o kartais ir vergiškam darbui, kodėl trūksta apsimokančių ir gyvenimą gerinančių darbų, tinkamų skleistis naujų kartų talentams, kodėl darbe dažnai prarandama daugiau iliuzijų, patiriama daugiau išdavysčių ir niekšybių negu šeimoje (20–25 skyriai). Mano nuotykiškai korporacijose ir vyriausybės įstaigose parodė, kaip joms sunku keistis, tačiau ir leido suprasti, kad jos galėtų būti kitokios. Iš pradžių angliškas žodis „business“ reiškė nerimą, graužatį, įkyrumą, sunkumą. Taigi aš tyrinėju galimybę verslui vėl rasti naują reikšmę ir labiau įkvepiančią filosofiją. Technologijos ir medicina triumfavo po begalės eksperimentų, „tyrimų ir plėtros“, todėl noriu parodyti, kaip profesijos ir firmos, be jau nusistovėjusios tvarkos, galėtų išbandyti savotiškas nedideles laboratorijas, įvairius įmanomus būdus persitvarkyti, išpildyti daugiau šiandien aktualių troškimų.

Paskutiniai skyriai (26–28) susiję su menu mąstyti apie bėgantį laiką. Man netgi atrodo įmanoma senėjimą ir mirties perspektyvą regėti ne tokioje akinančioje šviesoje.

Tai kaipgi kitaip būtų galima žmonių energiją padalyti tarp skirtingų sąveikos rūšių: lytinių santykių, prekybinių sandorių ir žodinio bendravimo? Žmones gyvenime kamuojantį nepasitikėjimą ir nesupratimą dažnai išsklaido intymūs pokalbiai akis į akį, bet dauguma pokalbių būna lėkšti arba skubūs, arba veikiau monologai, arba primena nuobodžias paukščių giesmes, vis tam pačiam klausytojų ratui be paliovos kartojančias vis tą patį refreną. Knyga kviečia skaitytoją savo ritmu tylomis šnekėtis su savo autoriumi ir veikėjais. Tai ne trileris, nuo kurio neįmanoma atsitraukti; priešingai, ši knyga kviečia kiekvieną

skyrių perskaičius stabtelėti, pamąstyti ir pačiam pradėti pokalbį apie jį. Norėčiau žinoti, ką jūs matote ir suprantate kitaip negu aš. Jeigu tada pasakome tai, ko nesame sakę, galbūt gebame prasmingiau mąstyti apie ateitį.

Tomas Edisonas ant savo laboratorijos durų buvo užsirašęs perspėjimą: „Žmogus bet kokių priemonių griebsis, kad tik išvengtų tikro darbo – mąstymo.“ Šmaikštuolis atrėmė: „Na, ir kam gi žmogui mąstyti, kai ponas Edisonas išvadas už jį padaro? Mes gi mąstytume sau į valias, kad tik galėtume tikro darbo išvengti.“ Aš esu linkęs mąstymą laikyti socialine veikla. Suvesti draugėn idėjas ir žmones iš skirtingų sričių – vienas pagrindinių būdų lavinti mąstymą ir daryti atradimus. Ieškoti netikėtų sąsajų, jungiančių nepanašius asmenis, lyg ir nesuderinamas nuomones, praeitį ir dabartį – vienas pirmųjų žingsnių kelyje, vedančiame slaptų malonumų link. Kartais pravartu pasaulį išvysti ne tik nudažytą ryškiomis kontrastingomis spalvomis, bet ir užlietą sepijos atspalviais, netikėtų bendrumų išblukintais kontūrais.